

אור התורה

יוצא לאור ע"י קרן "אור התורה" להגדלת תורת חכמי תימן

פרשת מסעי

לבדוי לשאמי, אשכנזים וספרדים
פרשת מטות מסעי

גליון מס' 4

לק"י

טעם לשלחן שבת

בזכות מה זכו ישראל לניסי המדבר?

בפרשת מסעי בפסוק השני כתוב דבר שאומר דרשני: "ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם, ואלה מסעיהם למוצאייהם". ויש להקשות כאן שתי קושיות, דבר ראשון מדוע הוצרך לסיים 'ואלה מסעיהם למוצאייהם', הרי כבר הזכיר בתחילה שמשה כתב את מוצאייהם למסעיהם, א"כ ההמשך מיותר, ומספיק לכתוב רק 'ואלה הם', ומובן לבד שמדובר על המסעות שהזכיר בהתחלה? ועוד קשה למה בהתחלה כתוב קודם מוצאייהם ואח"כ מסעיהם, ובסוף כתוב מסעיהם ואח"כ מוצאייהם?

ועניין זה מבואר באופן נפלא בדבריו של מארי שלום קורח בספרו דברי שלום, ובזה קושיה אחת מתורצת בשניה. הנה התורה רוצה ללמד אותנו כאן שני עניינים, עניין אחד באה התורה לבאר מהי סיבת היציאה ממצרים, וזה מה שכתוב 'מוצאייהם למסעיהם', כלומר סיבת היציאה ממצרים היא בשביל מסעיהם, כדי להראות לנו את כל הניסים הגדולים שנעשו בזמן המסעות במדבר. ועניין שני ללמדנו באיזו זכות נעשו לבני ישראל כל הניסים במדבר, וזאת מגלה לנו התורה במילים 'ואלה מסעיהם למוצאייהם', שכל הניסים שהיו בזמן מסעיהם במדבר, זכו לזה בזכות מוצאייהם, שקיימו את דבר ה' ביציאת מצרים, וכמו שמבואר ברש"י בשמות (ו"ב, ט"ל) שלא אמרו איך נצא למדבר השמם בלי כל צידה לדרך, אלא הלכו אחר רצון ה' בלי שום שאלות, ועל זה נאמר בירמיהו (ב', ב') "זכרתי לך חסר נעורידך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

אופק מודיעין עילית

זמני השבת

שבת פרשת מסעי/מטות מסעי
ב' אב ה'תשע"ח
הדלקת נרות: 7:20
שקיעת החמה: 7:50
צאת השבת: 8:29
צאת השבת לר"ת: 9:03

מפטירין

לבדוי
חזון ישעיהו (ישעיה א')
לשאמי, אשכנזים וספרדים
שמעו דבר ה'
(ירמיהו ב')

ענייני הציבור

להלכה ולמעשה

לחיות בהלכה

ענייני הלכה אקטואליים

שליח ציבור נשוי (א)

מנהג תימן בימינו

הרה"ג ר' צפניה רענן שליט"א

כבר נתבאר במאמר הקודם [ע"י ידידי הרה"ג נתנאל עומיסין] כי המנהג בתימן שלא להעלות לש"צ רק את הנשואים. אמנם המעיין בשרשי הדברים [ארחות חיים הל' תפילה ס"ל ע"ח והובא גם בבארות יצחק הל' ברכה"ש ס"ק ע"ה] ובכל בו ס"ל [ה' יראה נכוחה כי עיקר הדרישה לנשוי היא בימים נוראים, וכן העלה דרישה זו הרמ"א באו"ח ס' תקפ"א. גם בשו"ת 'דברי חכמים' לרבי שלום יצחק הלוי זצ"ל [תשובה י"ט] השיב - כי מעיקר הדיון בודאי שעולה ש"צ כל שנתמלא זקנו, ולא אמרו נשוי אלא בימים נוראים בלבד דומיא דכהן גדול שנאמר בו 'וכבר בעדו ובעד ביתו' ביתו זו אשתו. גם ב'שולח המעיל' [ס"ה' ס"ק כ"ז ד"ה ומצאתי] הביא מכת"י מהר"ח קורח שאין להחמיר כלל להעלות רווק לש"צ אם מרוצה לקהל ופרקו נאה, ואפי' בימים נוראים.

אמנם כבר נתקבל מנהג זה בתימן כתורה מסיני לכל ימות השנה, וקפדי בהא טפי [חוץ מערבית דחול ודמוצ"ש].

ובאשר למנהג יהודי תימן כאן בארץ ישראל - חלוקים המנהגים. יש המורים להמשיך ולאחוז במנהג זה בכל התפילות זולת ערבית ליל שבת שאפשר להקל להעלות רווק [הגר"פ קורח]. ושמענו שרבים המקפידים בזה. גם מאנשי ק"ק ביידא במושב אחיעזר שמענו שעד לפני זמן לא רב הקפידו מאוד בזה. והגר"ח מגורימ"ק נתניבות, מורה דרך אם קנה ערבית אין דוחין אותן].

ויש המורים להקל גם במנחת ערב שבת גם באקראי למי שלא נתמלא זקנו - כדי לקרוב לתפילות. ורווק מבוגר וראוי - מקילין גם לשאר תפילות [הגר"א שמן מרחובות. ועיין בערי"ש [סי' נ"ג ס"ט] לגר"ש קורח - ירפאוהו השי"ת מהרה - שהיו שהקילו גם במנחה, ויש שהחמירו אפי' באלמן זקן].

ושמעתי כי בבית הכנסת הוותיקה "תפארת ישראל" [בעמידת רמת גן] יש תקנה מלפני כחמישים שנה להעלות לש"צ כל הראוי מגיל ח"י [נתמלא זקנו] לכל התפילות, [אמנם בלא נתמלא זקנו לא הקילו כלל אפי' באקראי, וזה מתאים להבנת הפר"ח ברמב"ם [ס"ל נ"ג ס"ט], דלא ככ"מ (תפילה פ"ח ה"א), ר"צ [הרה"ג מרדכי רמתי ואחיו הרה"ג ארז, וכן מורה חמוי הגר"ע בסיס להקל בדיון הנשוי, וכתב דעתו זאת בשו"ת בית העזרי' ח"ב ס"ל ח', וכן מורה הגר"ש מחפוד. והגר"י רצאבי במענה לשאלת ק"ק פער"צ קרית ספר האם להקל לבחורי ישיבות שכיום רק בשבתות מתפללים בקהילות תימן וכדי להרגילם, כתב כך: "אה"ג, ואפי' בשחרית דחול, וכן גם ערבית דליל שבת. שחרית דשבת לא נראה, ובפרט מוסף כדי לא לפרוץ גדר"י [הו"ד בחוברת דברי חפץ ב' עמ' לד].

סוף דבר כי כולם מכוונים לשם שמים כדי שיהיו שליחי ציבור ראויים, שיוכלו למלא שליחותם באופן הראוי ביותר, וכל מקום יעשה כמנהגו והאמת והשלום אהבו.

פתיחת בקבוקים בשבת (א)

מאת הרב חנוך בן ישי שליט"א

בהמשך לנידונים שהבאנו בשבוע שעבר לגבי החשש בפתיחת בקבוקים בשבת, יש שדנו בזה משום יצירת כלי, שע"י הפתיחה הפקק הופך לכלי, כיון שבשעה שניתן הפקק בבקבוק במפעל, הרי שבזה התבטל הפקק לכלי והרי הוא כחלק בלתי נפרד מהבקבוק, והפותרו יוצר כלי בשבת, ואפשר שאפילו איסור תורה יש כאן, כיון שכך היא דרך יצירת הפקק הזה. כך הסתפק הגר"ש אויערברג (הליכות שלמה ס' שי"ד) ונשא ונתן בכך בחלופת מכתבים עם הגר"ע יוסף. ונחלקו שם האם בעוד שהפקק לא נפתח שם כלי עליו או לא, שהגר"ש סבירא ליה שבשעת נתינת הפקק על הבקבוק במפעל, בטל שם כלי ממנו, כיון שעכשיו הוא בטל לבקבוק.

ואילו הגר"ע יוסף סבירא ליה שעדיין שם כלי עליו, כיון שהוא מכסה את המשקה. [ובניגוד למקובל בשם הרב עובדיה להקל בשופי, כתב בספרו חיון עובדיה ח"ה עמ' ס"ח "טוב להחמיר לפתוח מערב שבת"].

ובספרי המלקטים שהביאו את סברתו של הגר"ש אויערברג, נאמר חילוק בין פקק ממתכת לבין פקק מפלסטיק, שבפקק ממתכת הטבעת אינה ניכרת בפני עצמה, ולכך זה ודאי נראה כיוצר כלי, ויש להחמיר. משא"כ בפקק מפלסטיק הטבעת ניכרת בפני עצמה, ולכך מותר לפתחו בשבת.

ושמעתי להעיר שהיום במפעלים שינו את צורת ייצור הפקקים של הפלסטיק, שגם בהם הטבעת סמוכה לפקק באופן שאינה ניכרת בפני עצמה. וא"כ אולי יש לאסור היום אף לדעת הגר"ש. אלא שיש בדבריו סברא נוספת להקל, שכל שאפשר להחזיר את הפקק כמות שהוא עם הטבעת, שוב אין שם כלי עליו ומותר.

והגר"ש קורח שליט"א [ישלח לו ה' רפואה שלימה בקרוב] העלה להתיר בנידון דידן (עריכת שולחן ס' שי"ד). והגר"י רצאבי שליט"א העלה שראוי להחמיר (הובאו דבריו בדברי חפץ ח"ה עמ' פ"ד).

העלון מוקדש

לעילוי נשמת

ר' יהודה
בן ר' שלמה צאלח זצ"ל

להצלחת

החפץ בעילום שמו
שתורם מהונו לבני תורה

לרפואה שלימה

למרן הרה"ג ר' שלמה
בן ר' יחיא קורח
בתוך שאר חולי ישראל

רוצה להקדיש את העלון?

לע"נ, לרפ"ש, להצלחה וכדו'.
בתרומה חד"פ של 90 ₪ בלבד
תוכל להקדיש את כל העלונים
לשבת אחת. ובהו"ק של 15 ₪
בלבד לחודש תקבל זכות להקדישה
ל- 4 שבתות לפי בחירתך

להקדשה:

052-716-6364 (יוסף)

מהפיכת אור התורה

בשבעות הקודמים פירטנו קצת על מטרת קרן אור התורה בראשית הקמתה, ברכישת ספרי חכמי תימן היסודיים ועוד, ותרומתם לבתי כנסת ומוסדות תורה. והבאנו רשימה חלקית של הספרים והמקומות שכבר זכינו לתרום להם, וכל זה כמובן אך ורק בכוחם ובהשתתפותם של הציבור היקר, כאשר כל אחד שמרגיש שותף למטרה הקדושה והחשובה הזו, מרים את תרומתו לפי יכולתו, ונחה שותף ממש לכל התרומות של הספרים ולהפצת אור תורת חכמי תימן בכל המקומות.

ועכשיו נתחיל לגשת מעט לחלק השני של מטרת הקרן, שנוסף בהמשך הזמן, והוא החלק המהפכני ביותר מבין הפרוייקטים והמיזמים שבקרו אור התורה. הנה אחרי שהתחלנו בתרומות של ספרי חכמי תימן לבתי הכנסת ומוסדות התורה, התעוררנו לכך שרוב ככלל הספרים הקיימים בספרי חכמי תימן, אינם ערוכים בצורה המתאימה לצורך ולטוב ההתעניינות של הציבור בזמננו. ואם הספרים אינם מעסיקים כ"כ את הציבור, הרי שחסר כאן את החלק העיקרי של התועלת. ואמנם ודאי שיש תועלת גדולה אף בספרים אלו, כשמפעם לפעם מחפשים לדעת איזה הלכה או איזה דבר תורה שנמצא בספרי חכמי תימן, וכמו שפירטנו בשבועות הקודמים, אבל עיקר התועלת ודאי שהיא דוקא באופן שחלק ניכר מהציבור מעניינים ולומדים בספרים בתדירות גבוהה. וא"כ צריך לדעת במה מתעניינים הציבור בזמננו.

וכדי לדעת ולהבין מה הם סוגי הספרים המעניינים את דורנו, צריך בשביל זה לבדוק מה הוא תחום וסגנון ההתעניינות של הציבור בדברים הנוגעים לספרות התורנית. כלומר צריך לבדוק מה הם הספרים שלומדים בהם למעשה בחיי היום יום באופן קבוע, וגם איזה ספרים מחפשים ופותרים מפעם לפעם בתדירות גבוהה, ואיזה ספרים קונים למעשה רוב הציבור בחנויות של ספרי הקודש.

בעזרת ה' בשבוע הבא נפרט את התמונה העולה אחר הבדיקה בתחומי ההתעניינות של הציבור. נשמח גם שתשתפר אותנו מה דעתכם בעניין הזה.

רוצה להיות שותף למהפכה? גם אתה יכול!

בתרומה לקרן אור התורה אתה נעשה שותף לכל מפעלות הקרן להגדלת תורת חכמי תימן ולהפצת התודעה של פסקי ומנהגי תימן בכל קהילות ישראל.

לתרומות ובירורים: חייג 052-716-6364

או פנה למייל kernorhator@gmail.com

ארון הספרים של אחמד (2) (מבוסס על מעשה שהיה)

תקציר הפרק הקודם: אחמד השיפוצניק מחפש בדחיפות את הרב בן זימרה מנהל ת"ת "גינת ורדים", ובאמתחתו שני ספרים וסיפור מיוחד שמביא את הרב בן זימרה להזמין אותו למשרד ולספר את אשר בפיו. עד כאן.

אחמד לגם מכוס הקפה, הניח את הספרים על שולחנו של הרב בן זימרה, נשם נשימה ארוכה ועמוקה ופתח במונולוג.
"תראה הרב, אני אולי ערבי ישמעאלי, אבל אני יש לי כבוד ליהודים, אבל לא פחות כבוד יש לי לספרים שלך. אני יודע שאלה ספרים קדושים, ואני מאמין בקדוש ברוך הוא ובגלל זה אני יכול חס ושלום לזרוק ספרים קדושים לפח הזבל?"

לפח הזבל? נדהם הרב בן זימרה. למה לזרוק?
"אז ככה, תשמע כבודי, השבוע קיבלתי עבודת שיפוץ של דירה קטנה בתל-אביב, ברחוב קטן בדרום העיר. בא אלי אחד יהודי אשכנזי, שכחתי בדיוק מה השם שלו, ביקש ממני, 'אחמד תכנס לדירה פה קומה שניה ותזרוק הכל החוצה. אל תשאיר שום דבר. הכל לפח הזבל. אחר כך תתחיל שיפוצים'. לפני שעתיים אני נכנס לבית הקטן, מול העיניים שלי בסלון ספרייה ענקית ולידה משטח גבוה מלא ספרים. אני מרים פלאמון לאשכנזי שואל אותי יש פה ספרים קדושים ליהודים. גם זה אני זורק? ואמר לי הבן אדם, ה-כ-ל לפח יא, אני חושב, אחמד לא מוסגל לזרוק לפח ספרים. לא מוכן שיכעס עלי אלוקים. זה חטא. אז אני פותח את הספרים שהיו במשטח ליד הספרייה, הם נראו לי ממש כמו דגשים, ובפנים כתוב מה שכתוב. אמרתי לעצמי אחמד, אל תעשה שומדבר לפני שאתה מדבר עם כבוד הרב שאול בן זימרה. אני זוכר אותך לפני 5 שנים, ישית לי כבוד גדול. אז הנה כבוד הרב שני ספרים לדוגמה, תקרא בהם. כן, שתדע, מכל ספר שיש כאן, יש שם לפחות עוד 500 ספרים בתוך הבית..."

הרב בן זימרה פתח את הספרים ועיניו עלו. הספר הראשון שמו "ברית חסד", השני "בית ועד להכמים". מנהל הת"ת שקע בקריאה, והחידושים; שמן זית זך, לשון לימודית משובחת, משכיות כסף בתפוחי-זהב, דבר דבור על אופניו. חידושים מפתיעים במקוריותם ובסיגנונם המלוטש. הרב בן זימרה הביט בהסכמות ולא האמין למראה עיניו. הוא לחש לעצמו את מילות ההסכמה "לגאון הגדול ידידי ומכובדי כבוד הרב יקותיאל ווילברג שליט"א, מי אני ומה חיי שאתן הסכמה לאחד מגאוני ארץ אשר הש"ם ומפרשי שגורים על לבו ולשונו, וחידושי מעיינותי הכמה נובעים בשצף קצף. מעמיד תורה על תילה בעמקות מופלאה, דולה פנינים ואבני-חן ממצולות הש"ס, פוקח עיני עיוורים באגדות חז"ל, מפרק כל קושייה ומאיר חשכים באור יקרות..."

על החתום, ובשני הספרים, אחד מגדולי הדור הקודם, שנפטר לפני כ-50 שנה. הספרים הללו יצאו לאור כשנתיים לפני פטירתו של גדול-הדור שבוודאי הכיר היטב את הרב יקותיאל ווילברג.
"אחמד, דומני שמצאת ילחם נדיר, ובאמת אין לי מושגמה זכויותיך שזכית להיות שליח, למנוע השלכתם בביזיון של ספרים שיש בהם חכמה מופלאה ועדיין לא ראו אור. נדמה לי שהרב ווילברג נפטר זמן קצר לפני שהצליח להפיץ את ספריו וירשיו כנראה העדיפו להשאיר את הדירה נעולה כל אותן עשרות שנים".
הרב שאול פדפד עד לוף ההקדמה ושם קלטו עיניו את השורות הבאות: "הנני מוקיר תודה לנכדי מחמד נפשי יונתן ווילברג. חיכו ממתקים וכולו מחמדים שהאיר עיני והיה כתנא מסייע לחידושי הרבים, שאל שאלות מחוכמות, הקשה קשויות פקחיות. יהי רצון שחפץ השם יעלה בידו והיה כאחד הגדולים בארץ, כעתירת סבו יקותיאל ווילברג".

"אני חייב ללכת לעבודה כבוד הרב. אני רק מבקש שתשלחו טנדר ותאספו את הספרים" ביקש אחמד.
"בהחלט". השיב הרב בן זימרה, "אבל הכנסת אותי לתעלומה גדולה. מי הוא זה הרב ווילברג? מדוע ירשיו לא הפיצו את ספריו, ומה פתאום אתה אדון אחמד זכית להיות מצלי הספרים של החכם הזה?".
"אם כן" ניזכר אחמד "הוא האשכנזי שביקש ממני לפנות את כל הבית שמו...".
"שמו של היהודי שביקש ממני לפנות את הדירה עם הספרים..." גרד אחמד את קרחתו "אם אני לא טועה השם שלו מסיטר יונתן ווילברג".
חשוי של הרב בן זימרה נדרכו. "יונתן אמרתי?".

המשך בשבוע הבא בעז"ה

שאלה לענין

השאלות שמעסיקות אותך

חינוך לדחיית סיפוקים

בשבוע שעבר העלנו שאלה בעניין דחיית סיפוקים בדברים שאינם ראויים, כיצד יש לנהוג בדברים שהוא עצמו אינו שלם בזה ונכשל בזה מפעם לפעם, ואיך יכול לחנך את בנו לדבר שהוא אינו מקיים כמו שצריך. ומצד שני אפשר לומר שהוא כבר הורגל בזה ולכן קשה לו כבר להימנע, אבל בנו עדיין לא התרגל והרבה יותר קל לו, האם יכול לדרוש ממנו להימנע מזה?

והתשובה היא- שהעיקר בדחיית סיפוקים זה מתחיל דוקא בדברים המותרים ובדברים שאין בעיה לעשות אותם, אלא שצריך להרגיל את הילד בהתאם למצב שלו, שלא כל מה שמבקש הוא מקבל מיד. אפילו כשהוא מבקש דברים המותרים וראויים, לדחות אותו ולומר לו שעכשיו לא, אלא במועד מאוחר יותר, לפי העניין. וכך לאט לאט הוא יתרגל להתאפק ולדחות דברים שהוא רוצה. וכאשר הוא יתרגל בזה, יהיה לו כבר ממילא הרבה יותר קל לדחות בעצמו דברים שיועד שאינם ראויים, ולהימנע מהם. א"כ החינוך בזה הוא חינוך עקיף, באופן שכלל לא צריך להתמודד עם השאלה הנ"ל.

ניתן לשלוח למערכת העלון שאלות ותשובות מעניינות בעניין חינוך, השקפה, הלכה, מנהג וכדומה.

אני אשאל

שאלות מאתגרות

קל: האם מנהגינו לברך "שעשה לי כל צרכי" בתשעה באב?

בינוני: נהגו להחמיר ב'שירה בכל' כל השנה או רק בבין המצרים?

קשה: ממתני התחילו אבותינו למנות בתשעה באב את מנין השנים לחרבן בית ראשון ובית שני?

הידעת?

התשובות לשאלות משבוע שעבר

סדר ההפטרות בשלשת השבועות

הידעת!!! יש חילוק במנהגים לגבי קריאת ההפטרות בשלושת השבועות, שלמנהג הבדלי הסדר הוא "דברי ירמיהו", "חזון ישעיהו", "איכה היתה". ומנהג השאמי כמנהג האשכנזים והספרדים שקוראים "דברי ירמיהו", "שמעו דבר ה'", "חזון ישעיהו".

"תשעבב"

הידעת!!! שצום תשעה באב נקרא בפי יהודי תימן "תשעבב", וכשאדם היה רוצה לציון כי ביום זה היה במקום מסויים, היה אומר "תשעבבנא במקום פלוני".

מנחה קצרה

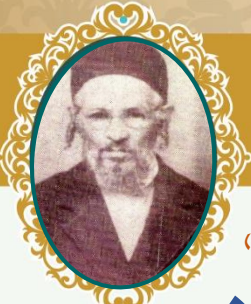
הידעת!!! שמר"ץ' (פער"צ סי' מ"ט) מביא שהמנהג ע"פ רוב כשהשעה דחוקה, שמתחיל הש"צ להתפלל ג' ראשונות עם קדושה בקול רם, והציבור עמו בלחש, ושאר התפילה כולם בלחש.

מעשי הגדולים

סיפורי גדלות מחיי רבותינו

מארי יחיא עבאהל (4)

עמקן אמיתי

לימודו של מארי יחיא היה תמיד בעמקות והקפת כל הסוגיה לאשורה. וכך גם היה דורש מתלמידיו, לא ללמוד בערך ולא מלמעלה בצורה שטחית. היה תמיד אומר "אנחנו לא צריכים עניי תורה, אנחנו צריכים לרדת לעומק העניינים ולהבינם, רק ככה מבינים מה הקדוש ברוך הוא דורש מאתנו". ולכן כל דבר שלמד, הקיף אותו מכל הכיוונים.

מארי יחיא היה ראב"ד התימנים בירושלים, וכשהגיעו שאלות לבית הדיון, היו לפעמים שאלות התמצאות גם בענייני העולם, מבקשים הכרעה על איסור והיתר, מבקשים פסק דין על ייצור בבית חרושת. בכל דבר הוא הבין את הענין בדקות ספורות, כאילו הוא כימאי או מהנדס מזון, כי הוא הבין שרק כך אפשר לדעת את רצון התורה. ע"ה העמקה והבנה אמיתית בכל דבר, ומתוך ההיקף הגדול בתורה ובעניינים הדרושים, ידע להכריע לאמיתיה של תורה.

והוסיף אחד מתלמידיו בענין זה "רבינו היה רגיל לשנן באזני תלמידיו ושומעי לקחו את הפסוק 'והיו הדברים האלה על לבבכם ועל נפשכם'. הוא היה תובע מאתנו שהתורה תהיה בתוכנו. לא ללמוד ולשכוח, לא להתייחס ללימוד כאילו הוא משהו מבחוץ, אלא כחלק ממנו. לפעמים היה מזכיר גם את הפסוק 'שכנתי בתוכם', שהשכינה צריכה להיות בתוכנו, להיות שקועים עמוק בתוך התורה, ואז התורה תהיה שקועה בנו. וכך בדיוק הוא עצמו היה, כל כולו שקוע בתמידות בתוך עסק התורה".

עוד הוסיף אחד מתלמידיו "אם היה לנו היום גאון אחד כמארי יחיא עבאהל, אנשים היו מביישים מעצמם. אדם שכל הבבלי והירושלמי, המדרשים ומאמרי חז"ל, כל הרמב"ם והשולחן ערוך עם הנושאי כלים, הכל מסודר לו במח חד וחלק".